

Oud Gouda

In deze serie brengen we samen met de Historische Vereniging Die Goude een stukje van de geschiedenis van Gouda in beeld.

Croda, voorheen de Stearine Kaarsenfabriek

Aan de Hollandsche IJssel, ingeklemd tussen binnenstad en De Korte Akkeren, vinden we Croda. Wereldwijd een reus in de oleochemie (bewerking van plantaardige en dierlijke oliën en vetten). Oude Gouwnaars noemen het vaak nog 'de Kaarsenfabriek', hoewel er na 1982 geen kaars meer is gemaakt. Met z'n grote installaties en hoge schoorsteen domineert het bedrijf het silhouet van Gouda vanaf de rivier. Wie oplet, ziet nog volop sporen van ruim 160 jaar bedrijfs geschiedenis.

Na een geslaagde vijfjarige proef met 'La fabrique Chevreul' wordt in 1858 de Stearine Kaarsenfabriek opgericht. Apotheker Adrianus van Iterson wordt de directeur en zet in op de nieuwste technologie. Stearinekaarsen zijn beter dan de oude - vaak sterk walmende - vetkaarsen en vinden daarom gretig aftrek. Het bedrijf wordt gebouwd op een weiland bij het Buurtje, aan de Hollandsche IJssel waarover grondstoffen aan- en producten afgevoerd kunnen worden.

Vanaf het begin draait de fabriek prima en in 1870 wordt de laatste grote concurrent in eigenland, Apollo in Schiedam, overgenomen. De ontdekking van (goedkope) paraffine, de uitvinding van de gloeilamp, de komst van elektriciteit: de Goudse Kaarsenfabriek weet aan elke bedreiging het hoofd te bieden. Eind negentiende eeuw wordt een kaarsenpitfabriek overgenomen, in 1901 de stoom-zeepziederij van T.P. Viruly en in 1906 een fabriek van waskaarsen.

De nog bescheiden Stearine Kaarsenfabriek in 1897. (foto: StreekArchief Midden Holland)

Het opschrift op het gebouw naast de hoofdingang herinnert nog aan stoomzeepziederij De Hamer van T.P. Viruly. (foto: Jean-Philippe v.d. Zwaluw)

Evenals in 1884 breekt op 15 mei 1936 in de Stearine Kaarsenfabriek een grote brand uit. (foto: collectie Croda)

Koningin Juliana brengt in 1952 een bezoek aan de fabriek Gouda-Apollo en krijgt uitleg door directeur Derksen. (foto: Daems Gouda)

De meningen over de kaarsenfabriek zijn verdeeld. Gouwnaars die er werken, zijn positief; anderen hebben het vooral over de stank. Zowel de ene als de andere groep woont overwegend in De Korte Akkeren. Na 1900 neemt het belang van de kaarsen in de productie af en dat van stearine, oleïne en glycerine toe. Deze omschakeling naar oleochemie zet decennialang door. Het bedrijf overleeft

wonderwel de grote crisis (1929-1933), een enorme brand (1936) en de Tweede Wereldoorlog.

Na WOII wordt het bedrijf hersteld. De nieuwste installaties worden neergezet. In 1960 nemen Unilever en Emery Industries de kaarsenfabriek over, juist omdat deze steeds meer oleochemische producten maakt. In 1981 wordt het bedrijf

een 100% dochter van Unilever - onder de naam Unichema Chemie BV - en het jaar daarna wordt de productie van kaarsen afgestoten. Deze wordt opgekocht door Bolsius uit Schijndel, die de 'Goudakaars' naar Waddinxveen verplaatst.

Het bedrijf biedt nog steeds werkgelegenheid aan tal van Gouwnaars, de stankoverlast is inmiddels sterk verminderd. Eerst

door verschuivingen binnen Unilever, daarna door verkoop aan andere concerns (eerst ICI, daarna Croda) zien de Gouwnaars in 1985 Unichema International, in 1999 Uniqema en in 2006 Croda op de voorgevel verschijnen. Niet iedereen kent de nieuwe namen. Maar zeg 'kaarsenfabriek' en echte Gouwnaars weten meteen wat je bedoelt.

Bij het 100-jarig bestaan in 1958 bood Gouda het door de beeldhouwster Corinne Franzén Heslenfeld (1903-1989) vervaardigde beeld van de heilige Lucia aan, brengster van het licht. (foto: Nico J. Boerboom)

Luchtfoto van de fabriek gelegen aan de rand van de wijk De Korte Akkeren. (foto: Collectie Croda)